



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Digitální učební materiál

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0802
Název projektu	Zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo a název šablony klíčové aktivity	III/2 – Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Příjemce podpory	Gymnázium, Jevíčko, A. K. Vitáka 452

Název DUMu	Povídky malostranské
Název dokumentu	VY_32_INOVACE_02_19
Pořadí DUMu v sadě	19
Vedoucí skupiny/sady	Mgr. Lucie Škvařilová
Datum vytvoření	20. dubna 2013
Jméno autora	Mgr. Jaromír Baranok
e-mailový kontakt na autora	baranok@gymjev.cz
Ročník studia	2. ročník
Předmět nebo tematická oblast	český jazyk a literatura
Výstižný popis způsobu využití materiálu ve výuce	Pracovní list s úryvky povídek Jana Nerudy z díla Povídky malostranské. Inovace: využití ICT, mediální technika.



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Povídky malostranské

1. Text

U tří lilí

As po čtvrt hodině zas jsem se podíval ku dveřím salónku. Zde stála krásnooká opět. Rovnala si promoklé šaty, utírala vlhké vlasy a starší nějaká družka jí pomáhala.

"A proč jsi šla v té nehodě domů?" tázala se tato.

"Sestra přišla pro mne." Hlas její slyšel jsem teď poprvé. Byl hedvábně měkký, zvučný.

"Stalo se něco doma?"

"Matka zrovna umřela."

Zachvěl jsem se.

Bouř dostoupila teď svého vrchole. Vítr hnal se jako příval vodní, nebe i země ječely, nad hlavami se nám válely hromy, kolem nás jak by mrtví řvali z hrobů.

Přitiskla se ke mně. Cítil jsem, jak se mi k prsoum lepí vlhký její šat, cítil měkké tělo, sálající dech - bylo mně, jako bych musil vypít tu zlotřilou duši z ní!

(NERUDA, Jan. *Povídky malostranské*. 6. vyd. Praha: SPN, 1970, s. 132-133.)

Úkoly k textu

a) Doložte na ukázce rysy romantismu.

.....

.....

b) Jakými jazykovými prostředky dosahuje autor napětí?

.....

.....

2. Text

Přivedla žebráka na mizinu

Chci psát událost smutnou, ale hledí mně do očí co veselá iniciálka obličej páně Vojtíškův. Obličej tak zdravě svítivý a do červena lesklý jako nedělní pečinka, politá čerstvým máslem. A takhle k sobotě - pan Vojtíšek holil se jen v neděli -, když už mu bílé vousy po kulaté bradě zas řádně vyrazily a jako hustá smetana se skvěly, zdál se mně být ještě hezčí. Také vlasy jeho se mi libily. Neměl jich mnoho, začaly pod okrouhlou pleší na skráních a byly už přešedly, ne více stříbrny, nýbrž již až lehýnce zas do žluta, ale byly jako hedváb a vlály tak hebce kolem hlavy...Vůbec se mně pan Vojtíšek líbil velmi, jeho modré oči zářily tak upřímně, celá jeho tvář byla jakoby kulatým, upřímným okem.

(NERUDA, Jan. *Povídky malostranské*. 6. vyd. Praha: SPN, 1970, s. 89.)



evropský
sociální
fond v ČR



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkoly k textu

a) V čem je ukázka realistická? Jaký slohový postup je v ukázce použit?

.....

.....

b) Najděte v textu přirovnání.

.....

.....

3. Text

Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku

Slečna Poldýnka podívala se na něho chladně a vyvaleně. Takový cizí krupař! Mohl by být rád, kdyby si ho vzala tamhle mydlářovic zrzavá Anuše, a dovoluje si -. Neodpověděla a vykročila ven.

Pan Vorel si mnul ruce. Vyhlídl zas do ulice a zrak jeho spočinul na panu Vojtíškoví, žebráku. Okamžik nato stál pan Vojtíšek, modrou svou čepicí v rukou, na prahu.

"Zde je dobrák," prál pan Vorel lidumilně, "přijďte si každou středu." Pan Vojtíšek se usmínavě poděkoval a šel. Pan Vorel ale si zase zamnul ruce a mnil: "Zdá se mně, že když se na někoho tak ostře zadívám, on že sem do krámu musí. Ono to půjde!"

Ale u Hlubokého sklepa stála setníkovic slečna Poldýnka a právě vypravovala paní radové Kdojekové: "On tam má tolik kouře, až je všechno jako uzené." A když přišla v poledne krupicová polívka na stůl, tvrdila slečna Poldýnka určitě, že "z ní cítí tabákový kouř", a položila lžíci.

Do večera si vyprávěli již veškeří sousedé, že v krámě páně Vorlově zapáchá všechno tabákovým čmoudem, mouka že je jakoby pražena a kroupy uzeny. A již neříkali panu Vorlovi jinak než "uzený krupař" - osud jeho byl rozhodnut.

...

Krám pustnul a chudnul. As po pěti měsících začly pana Vorla navštěvovat podezřelé postavy, židé. Pokaždé pak přivřel pan Vorel skleněné dveře krámské. Sousedé si povídali zcela určitě, že Malá Strana uvidí bankrot. "Kdo se jednou se židy spustí!"

K svatému Havlu se již vyprávělo, že pan Vorel bude vystěhován a domácí pán že z krámu udělá zase byt. Konečně, den před stěhováním, zůstal krám zavřen již nadobro.

Následujícího dne bylo ale před zavřeným krámem páně Vorlovým od devíti hodin zrána až do večera pořád plno lidí. Vypravovalo se, že pan domácí dal, když nemohl nikde pana Vorla nalézt, krám násilně otevřít, do ulice že vypadla dole dřevěná stolice a nahoře že se vyhoup nešťastný krupař, oběšený zcela ve výši na skobě.

O desáté hodině přišla soudní komise a vešla do krámu domem. Sňali samovraha a pan Uhmühl, malostranský policejní komisař, pomáhal.

Sáhnul do kalmuku nebožtíkova a vyndal z něho dýmku. Držel ji k světlu a pravil: "Tak krásně nakouřenou pěnovku jsem ještě neviděl - podívejte se!"

(NERUDA, Jan. Povídky malostranské. 6. vyd. Praha: SPN, 1970, s. 129-130.)



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkoly k textu

a) Co bylo příčinou úpadku pana Vorla? Doložte na textu.

.....
.....

b) Najděte v textu dobově zbarvená slova.

.....
.....

c) Vysvětlete význam slov kalmuk, pěnovka. Ve kterých jazykových příručkách byste mohli najít odpověď?

.....
.....

4. Text

Doktor Kazisvět

Spokojen byl dále dlouhý pan doktor Link, který po jen osmidenní nemoci zesnulého pana rady byl od téhož vdovy obdržel dvacet dukátů honoráře, celá Malá Strana o tom již věděla; šel teď s hlavou trochu sklopenou, jako by přemýšlel. Spokojen byl soused Ostrohradský, řemenář a nejbližší příbuzný páně radův. Zaživa ho sice pan strýček zanedbával, ale teď už věděl Ostrohradský, že v kšaftu je mu přiřknuto pět tisíc zlatých, a několikrát byl již k sládkovi panu Kejříkovi mezi průvodem se pronesl: "Přec měl dobré jádro!"

...

Ba musíme s bolestí říci, že ani paní Marie Schepelerová, sedící samotna v prvním fiakru, neubránila se všeobecné spokojenosti, že ale bohužel ta její spokojenost z červnové nálady přímo nevyplývala. Dobrá panička ta byla ovšem ženskou, a být již třetí den předmětem vřelého soucitu tolika lidí, to lechtá. Pak také štíhlému jejímu vzrůstu slušely černé smuteční šaty zrovna roztomile a vždy trochu bleďounká její tvář vyjímala se v rámci černého závoje zvláště pěkně.

...

"Kdopak je to?" ptal se Ostrohradský.

"I prý doktor -"

"Doktor Kazisvět! - Policie!" říčel řemenář, jímž byla náhle zalomcovala myšlenka na těch pět tisíc.

..

Paní radová chtěla z kočáru ven, ale omdlela. Radost může někdy i usmrtit. Teď vyšel chvatně pan Kejřík a přistoupil ke kočáru, kde se paničky s omdlelou paní radovou obíraly. "Dovezte ji pomalu domů, doma se vzkřísí," radil.

(NERUDA, Jan. *Povídky malostranské*. 6. vyd. Praha: SPN, 1970, s. 116-117.)



evropský
sociální
fond v ČR



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkoly k textu

a) Jak vzniklo označení doktor Kazisvět?

.....

.....

b) Najděte v textu ironii.

.....

.....

c) Vysvětlete význam slova kšaft. Z jakého jazyka bylo přejato?

.....

d) Doložte v textu nepřímou charakteristiku.

.....

.....

5. Text

Týden v tichém domě

Za pohřebním vozem stálo tu několik fiakrů. Do prvních vlezli příbuzní Žanýnčini, do ostatních paní domácí, pan domácí a slečna Matylda, Josefinka se svou matkou, do posledního paní Lakmusová, slečna Klára. Paní Lakmusová zavolala pana doktora, aby přisedl k nim, a že bylo ve voze místo pro jednu ještě osobu, rozhlížela se, kdo ještě místa vyhledává.

Stáli tu ještě pohromadě paní hostinská, Bavorová a Václav.

"Paní hostinská, paní Bavorová," volala paní Lakmusová, "přisedněte si některá k nám!"

Obě se hnuly zároveň k vozu. Paní hostinská pohledla kosou na Bavorovou. Obě přistoupily k vozu zároveň a chtěly nohu vyzdvihnout na stupátko. To bylo paní hostinské již příliš mnoho. Chytila rukou kliku dvířek a obrátila se v zlostném udivení: "Nu já jsem snad přec měšťanka?!" pravila ostře a vstoupila do vozu.

Bavorová zůstala mimovolně stát. Myšlenky se jí zarazily. Václav to byl vše pozoroval a slyšel a přistoupil k matce. "Maminko," pravil hlasem nuceně pevným, "my dva půjdeme spolu za vozem, beztoho by sic nikdo nešel! A u brány můžem si vzít drožku, budem-li chtít až na hřbitov s sebou!"

Od včerejšího úředního sdělení pana domácího nebyla matka na syna ani promluvila. Teď jí nechtělo slovo z úst, avšak jen na okamžik trval zápas, pak přisvědčila: "To se rozumí, že půjdem! Mně nesvědčí jízda a drožku si nevezmem...!"

(NERUDA, Jan. *Povídky malostranské*. 6. vyd. Praha: SPN, 1970, s. 47-48.)

Úkoly k textu

a) Charakterizujte vztah paní hostinské a paní Bavorové. Jaká vlastnost paní Bavorové z textu plyne?

.....



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Řešení

1. Text

U tří lilí

As po čtvrt hodině zas jsem se podíval ku dveřím salónku. Zde stála krásnooká opět. Rovnala si promoklé šaty, utírala vlhké vlasy a starší nějaká družka jí pomáhala.

"A proč jsi šla v té nehodě domů?" tázala se tato.

"Sestra přišla pro mne." Hlas její slyšel jsem teď poprvé. Byl hedvábně měkký, zvučný.

"Stalo se něco doma?"

"Matka zrovna umřela."

Zachvěl jsem se. (...)

Bouř dostoupila teď svého vrchole. Vítr hnal se jako přívál vodní, nebe i země ječely, nad hlavami se nám válely hromy, kolem nás jak by mrtví řvali z hrobů.

Přitiskla se ke mně. Cítil jsem, jak se mi k prsoum lepší vlhký její šat, cítil měkké tělo, sálající dech - bylo mně, jako bych musil vypít tu zlotřilou duši z ní!

(NERUDA, Jan. *Povídky malostranské*. 6. vyd. Praha: SPN, 1970, s. 132-133.)

a) Rysy romantismu: citovost, líčení přírody, přírodních jevů (bouře), polarita (život, vášeň x smrt),

b) Dějová slovesa (hnal, ječely, řvali...), dialog, neobvyklá přirovnání (jak by mrtví řvali z hrobů, hnal se ajk přívál vodní), krátké věty, personifikace.

2. Text

Přivedla žebráka na mizinu

Chci psát událost smutnou, ale hledí mně do očí co veselá iniciálka obličej páně Vojtíškův. Obličej tak zdravě svítivý a do červena lesklý jako nedělní pečinka, politá čerstvým máslem. A takhle k sobotě - pan Vojtíšek holil se jen v neděli -, když už mu bílé vousy po kulaté bradě zas řádně vyrazily a jako hustá smetana se skvěly, zdál se mně být ještě hezčí. Také vlasy jeho se mi libily. Neměl jich mnoho, začaly pod okrouhlou pleší na skráních a byly už přešedly, ne více stříbrny, nýbrž již až lehýnce zas do žluta, ale byly jako hedváb a vlály tak hebce kolem hlavy...Vůbec se mně pan Vojtíšek líbil velmi, jeho modré oči zářily tak upřímně, celá jeho tvář byla jakoby kulatým, upřímným okem.

(NERUDA, Jan. *Povídky malostranské*. 6. vyd. Praha: SPN, 1970, s. 89.)

a) Charakteristika pana Vojtíška, důraz na detaily. Popisný slohový postup.

b) Přirovnání.



evropský
sociální
fond v ČR



MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Text

Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku

Slečna Poldýnka podívala se na něho chladně a vyvaleně. **Takový cizí krupař!** Mohl by být rád, kdyby si ho vzala tamhle **mydlářovic** zrzavá Anuše, a dovoluje si -. Neodpověděla a vykročila ven.

Pan Vorel si mnul ruce. Vyhlídl zas do ulice a zrak jeho spočinul na panu Vojtíškovi, žebráku. Okamžik nato stál pan Vojtíšek, modrou svou čepicí v rukou, na prahu.

"Zde je dobrák," přál pan Vorel lidumilně, "přijďte si každou středu." Pan Vojtíšek se usmívavě poděkoval a šel. Pan Vorel ale si zase zamnul ruce a mnil: "Zdá se mně, že když se na někoho tak ostře zadívám, on že sem do krámu musí. Ono to půjde!"

Ale u Hlubokého sklepa stála **setníkovic** slečna Poldýnka a právě vypravovala paní radové Kdojekové: "On tam má tolik kouře, až je všechno jako uzené." A když přišla v poledne krupicová polívka na stůl, tvrdila slečna Poldýnka určitě, že "z ní cítí tabákový kouř", a položila lžici.

Do večera si vyprávěli již veškeří sousedé, že v krámě páně Vorlově zapáchá všechno tabákovým **čmoudem**, mouka že je jakoby pražena a kroupy uzeny. A již neříkali panu Vorlovi jinak než "uzený krupař" - osud jeho byl rozhodnut.

...

Krám pustnul a chudnul. As po pěti měsících začly pana Vorla navštěvovat podezřelé postavy, židé. **Pokaždé pak přivřel pan Vorel skleněné dvěře krámské. Sousedé si povídali zcela určitě, že Malá Strana uvidí bankrot. "Kdo se jednou se židy spustí!"**

K svatému Havlu se již vyprávělo, že pan Vorel bude vystěhován a domácí pán že z krámu udělá zase byt. Konečně, den před stěhováním, zůstal krám zavřen již nadobro.

Následujícího dne bylo ale před zavřeným krámem páně Vorlovým od devíti hodin zrána až do večera pořád plno lidí. Vypravovalo se, že pan domácí dal, když nemohl nikde pana Vorla nalézt, krám násilně otevřít, do ulice že vypadla dole dřevěná stolice a nahoře že se vyhoup nešťastný krupař, oběšený zcela ve výši na skobě.

O desáté hodině přišla soudní komise a vešla do krámu domem. Sňali **samovraha** a pan Uhmühl, malostranský policejní komisař, pomáhal.

Sáhnul do kalmuku nebožtíkova a vyndal z něho dýmku. Držel ji k světlu a pravil: "Tak krásně nakouřenou pěnovku jsem ještě neviděl - podívejte se!"

(NERUDA, Jan. Povídky malostranské. 6. vyd. Praha: SPN, 1970, s. 129-130.)

a) Pomluvy – **vše páchne kouřem**, **byl přistěhovalec**, **dluhy**.

b) Najděte v textu **dobově zbarvená slova**.

c) Kalmuk – druh tkaniny, v textu slovo označuje blůzu, oděv. Pěnovka – druh dýmky. Slovník spisovné češtiny, Slovník cizích slov.



evropský
sociální
fond v ČR



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Doktor Kazisvět

Spokojen byl dále dlouhý pan doktor Link, který po jen osmidenní nemoci zesnulého pana rady byl od téhož vdovy obdržel dvacet dukátů honoráře, celá Malá Strana o tom již věděla; šel teď s hlavou trochu sklopenou, jako by přemýšlel. Spokojen byl soused Ostrohradský, řemenář a nejbližší příbuzný páně radův. Zaživa ho sice pan strýček zanedbával, ale teď už věděl Ostrohradský, že v kšaftu je mu přiřknuto pět tisíc zlatých, a několikrát byl již k sládkovi panu Kejříkovi mezi průvodem se pronesl: "Přec měl dobré jádro!"

...

Ba musíme s bolestí říci, že ani paní Marie Schepelerová, sedící samotna v prvním fiakru, neubránila se všeobecné spokojenosti, že ale bohužel ta její spokojenost z červnové nálady přímo nevyplývala. Dobrá panička ta byla ovšem ženskou, a být již třetí den předmětem vřelého soucitu tolika lidí, to lechtá. Pak také štíhlému jejímu vzrůstu slušely černé smuteční šaty zrovna roztomile a vždy trochu bleďouká její tvář vyjímala se v rámci černého závoje zvláště pěkně.

...

"Kdopak je to?" ptal se Ostrohradský.

..."I prý doktor..."

..."Doktor Kazisvět! - Policie!" říčel řemenář, jímž byla náhle zalomcovala myšlenka na těch pět tisíc.

..

Paní radová chtěla z kočáru ven, ale omdlela. Radost může někdy i usmrtit. Teď vyšel chvatně pan Kejřík a přistoupil ke kočáru, kde se paničky s omdlelou paní radovou obíraly. "Dovezte ji pomalu domů, doma se vzkřísí," radil.

(NERUDA, Jan. *Povídky malostranské*. 6. vyd. Praha: SPN, 1970, s. 116-117.)

Úkoly k textu

- Doktor Herbert zjistil, že domněle mrtvý pana rada žije. Pan Ostrohradský tím ztratil naději na dědictví a prohlašuje, že pan Heribert doktor Kazisvět.
- ironie.
- Kšaft - závěť, přejato z německého jazyka.
- Nepřímá charakteristika – postavy očekávající dědictví jsou falešné, smutek pouze předstírají, jde jim pouze o majetek.

5.

- Paní hostinská se povýšená, dává paní Bavorové najevo, že je společensky výše. Paní Bavorová je hrdá, nedá najevo svůj hněv.



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Literatura

NERUDA, Jan. *Povídky malostranské*. 6. vyd. Praha: SPN, 1970.

2.

Materiál je určen pro bezplatné užívání pro potřebu výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv využití podléhá autorskému právu. Dílo smí být dále šířeno pod licencí CC BY-SA (www.creativecommons.cz).